

Тенденції розвитку соціальних ризиків у сучасному суспільстві: державно-управлінський аспект

Євтухов О. В., Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Встановлено, що зміни стандартів і норм в усіх сферах життєдіяльності суспільства і формування нових соціальних інститутів в умовах глобалізації спричиняють зміну характеру взаємовідносин як між окремими індивідами, так і між індивідами та державою. Виявлено вплив змін в суспільній свідомості, що визначають оцінку і сприйняття соціальних цінностей, норм і правил, детермінуючих соціальну поведінку, на розуміння, сприйняття і оцінку ризиків. Узагальнено теоретичні основи формування сучасної «культури ризику», приналежність до якої вимагає від людей готовності до постійних змін, що відбуваються як на індивідуальному, так і на загальнодержавному рівнях. Доведено, що в сучасних умовах інтенсивність прояву ризиків постійно зростає, обумовлюючи готовність індивідів діяти в їх середовищі, прогнозувати можливість їх проявів, прораховувати наслідки. Обґрунтовано необхідність формування особливого способу мислення і стилю життя, нових стратегій і специфічних форм існування в середовищі ризиків. Охарактеризовано особливості формування та розвитку соціальних ризиків в умовах сучасного суспільства. Визначено роль системи державно-управлінських відносин, що детермінують розуміння соціального ризику та визначення підходів до його мінімізації у формуванні динаміки соціальних і політико-економічних процесів.

Ключові слова: суспільство знання; небезпека; соціальна напруженість; механізми державного управління щодо запобігання та мінімізації наслідків соціальних ризиків

Trends in the development of social risks in modern society: the state-management aspect

Yevtukhov O. V., Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine

The purpose of the article is to generalize the trends in the development of social risks in modern society and to identify the features of public administration in minimizing their negative consequences. It is established that changing social positions and public consciousness in conditions of openness of social systems creates new risks, and the analysis of their influence on social behavior becomes one of the most relevant areas in public-management science. The need to study this problem is also conditioned by the need to find ways to minimize risks and influence them in favorable directions for social development. This problem in the conditions of the Ukrainian society, being in the conditions of increased risk, acquires a special urgency. It is substantiated that with the development of scientific knowledge of risks, the latter are increasingly being considered as a systemic object of study. With this approach, given the relevance of this topic, the state-managerial aspect of risk is put on the forefront as the basis for its perception, formation and reproduction. It is proved that risk is an integral component of the knowledge society, its reverse side. If we consider knowledge as a prerequisite for social action and proceed from its relative completeness, then the risk assuming the necessity of making a choice in the conditions of incomplete information becomes its logical consequence and integral characteristic. It is determined that in order to overcome the contradictions in the formation and development of social risks in modern society, it is necessary to expand research capabilities and knowledge itself, primarily in the direction of scientific justification of the state influence on prevention of social risks or minimization of their negative consequences. It is found out that modern social risks have the ability to transform into other types of uncertainties, therefore the knowledge society is able not only to accumulate risks, but to cause really explosive situations. It is proved that risk, like any phenomenon, can be considered as a process that takes place in time, but the dynamics of risk is extremely complex, and the identification of the stages of its development is relatively arbitrary. It is substantiated that the most important from the point of view of public management is the stage of potential risk, as consideration of its content creates the basis for a more integrated and focused approach to minimizing the possibility of a social crisis, reducing its dangerous consequences, preventing state management loss, and systemic collapse. The main feature of this stage is social tension, which requires effective measures on the part of the state. Thus, the modernization of society is steadily leading to an increase in the number of its constituent elements, an ever

increasing variety of their interrelationships. As a result, the qualitative and quantitative nature of the consequences of this process changes: the probability of the emergence of new forms of social contradictions increases, and the scale of potential social cataclysms grows. This situation requires drastic changes in the system of public administration with regard to the formation of appropriate mechanisms to prevent and minimize the consequences of new types of social risks.

Keywords: knowledge society; danger; social tension; mechanisms of public administration to prevent and minimize the consequences of social risks

Тенденции развития социальных рисков в современном обществе: государственно-управленческий аспект

Евтухов А. В., Харьковский региональный институт государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины

Целью статьи является обобщение тенденций развития социальных рисков в современном обществе и выявление особенностей государственного управления по минимизации их негативных последствий. Установлено, что изменение социальных позиций и общественного сознания в условиях открытости социальных систем формирует новые риски, и анализ их влияния на социальное поведение становится одним из наиболее актуальных направлений в государственно-управленческой науке. Необходимость изучения данной проблематики обусловлена и потребностью поиска способов минимизации рисков и воздействия на них в благоприятных для общественного развития направлениях. Эта проблема в условиях украинского общества, находящегося в условиях повышенного риска, приобретает особую актуальность. Обосновано, что с развитием научного знания о рисках последние все больше начинают рассматриваться как системный объект изучения. При таком подходе, учитывая актуальность данной темы, на первый план выдвигается именно государственно-управленческий аспект риска как база его восприятия, формирования и воспроизводства. Доказано, что риск является составным компонентом общества знания, его оборотной стороной. Если рассматривать знания как предпосылку социального действия и исходить из его относительной полноты, то риск, предполагающий необходимость осуществления выбора в условиях неполной информации, становится его логическим следствием и неотъемлемой характеристикой. Определено, что для преодоления противоречий формирования и развития социальных рисков в современном обществе необходимо расширение исследовательских возможностей и самих знаний, прежде всего в направлении научного обоснования влияния государства на предотвращение социальных рисков или минимизации их негативных последствий. Выяснено, что современные социальные риски обладают способностью к трансформации в другие виды неопределенностей, поэтому общество знания способно не просто аккумулировать риски, но вызвать по-настоящему взрывоопасные ситуации. Доказано, что риск, как и любое явление, может быть рассмотрен как процесс, протекающий во времени, однако динамика риска чрезвычайно сложна, и выделение стадий его развития достаточно условно. Обосновано, что наиболее важной? с точки зрения государственного управления? является стадия потенциального риска, поскольку рассмотрение ее содержания создает основы для более комплексного и целенаправленного подхода к вопросу минимизации возможности возникновения социального кризиса, снижения его опасных последствий, предотвращения со стороны государства потери управления, системного коллапса. Основной особенностью данной стадии является социальная напряженность, которая требует эффективных мер со стороны государства. Таким образом, модернизация общества неуклонно приводит к росту числа его составляющих элементов, все большему разнообразию их взаимосвязей. В результате меняется качественная и количественная природа последствий этого процесса: увеличивается вероятность возникновения новых форм социальных противоречий, растут масштабы потенциальных социальных катаклизмов. Такая ситуация требует кардинальных изменений системы государственного управления в части формирования соответствующих механизмов для предотвращения и минимизации последствий новых видов социальных рисков.

Ключевые слова: общество знания; опасность; социальная напряженность; механизмы государственного управления по предотвращению и минимизации последствий социальных рисков

Постановка проблеми.

Сучасне суспільство являє собою динамічну систему, що розвивається в умовах прискорення трансформаційних процесів. Тенденція до глобалізації світового простору і відкритості соціальних систем виступає каталізатором виробництва і відтворення ризиків.

Процеси глобалізації, що супроводжуються зміною стандартів і норм в усіх сферах життєдіяльності суспільства і формуванням нових соціальних інститутів, спричиняють зміну характеру взаємовідносин як між окремими індивідами, так і між індивідами та державою. Зміни в суспільній свідомості, що визначають оцінку і сприйняття соціальних цінностей, норм і правил, детермінуючих соціальну поведінку, змінюють розуміння, сприйняття і оцінку ризиків. Отже, формується певна «культура ризику», приналежність до якої вимагає від людей готовності до постійних змін, що відбуваються як на індивідуальному, так і на загальнодержавному рівнях.

В сучасних умовах інтенсивність прояву ризиків постійно зростає, обумовлюючи готовність індивідів діяти в їх середовищі, прогнозувати можливість їх проявів, прораховувати наслідки. Виробляється необхідність формування особливого способу мислення і стилю життя, нових стратегій і специфічних форм існування в середовищі ризиків. Особливе значення у формуванні ризиків має система державно-управлінських відносин, що детермінують розуміння ризику, динаміку соціальних і політико-економічних процесів тощо.

Соціополітичне середовище, що знаходиться в стані постійної нестійкості і невірноваженості, поступово призводить до відсутності зумовленості у розвитку як на особистісно-індивідуальному, так і на державному рівнях. Разом із тим традиційні орієнтири, ментальні програми, вбудовуючись в тканину ціннісних систем, впливають на перебіг суспільних перетворень, стримування процесів суспільної дезорієнтації, яка, в свою чергу, породжує нові ризики.

Зміна соціальних позицій і суспільної свідомості в умовах відкритості соціальних систем формує нові ризики і аналіз їх впливу на соціальну поведінку стає однією з найбільш актуальних тем у державно-управлінській науці. Потреба вивчення даної проблематики обумовлена і необхідністю пошуку способів мінімізації ризиків та впливу на ризики в сприятливих для суспільного розвитку напрямках. Ця проблема в умовах українського суспільства, що знаходиться в умовах підвищеного ризику, набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Існують різні підходи і парадигми вивчення проблематики соціально ризику у сучасному суспільстві, вибір яких варіюється в залежності від тієї чи іншої науки. Але з розвитком наукового знання про ризики останні постають як системний об'єкт вивчення. При такому підході, з огляду на актуальність даної теми, на перший план висувається саме державно-управлінський аспект ризику як підстава його сприйняття, формування і відтворення.

Змістовні аспекти системи цінностей як чинників, що детермінують сприйняття, формування, відтворення ризиків, вивчалися в контексті досліджень традиційних, сучасних, постсучасних наукових шкіл і їх типологічних цінностей. Ці проблеми знайшли своє відображення у працях Д. Белла, Р. Даррендорфа, А. Гелена, Е. Гідденса, Р. Інглхарта, Т. Парсонса, А. Тойнбі, Ю. Хабермаса, С. Хантінгтона, О. Шпенглера та ін.

Наукова розробка проблеми соціального розвитку як державно-управлінської проблеми бере свій початок в працях М. Вебера, Е. Дюркгейма, Ф. Тьоніса. На підставі положень вчення М. Вебера розкривається значення форм раціональності в ризиковій діяльності і в управлінні ризиками. Концепція органічної і механічної солідарності Е. Дюркгейма дозволяє розглядати аномію як ризики функціональної неузгодженості елементів соціальної структури і ціннісної дезорієнтації. Концепція суспільства і спільності Ф. Тьоніса виявляє відмінності сучасного суспільства від традиційного і характерні для даних типів спільнот ризику. Звернення до робіт провідних теоретиків соціології, філософії, економіки, футурології дозволяє використовувати традиційні класичні теорії в дослідженні феномену ризику в умовах традиційного і початку формування сучасного суспільства.

Отже, не зважаючи на значний масив ризикологічних досліджень, у науковій літературі недостатньо розроблена державно-управлінська проблематика ризику, особливо в контексті дослідження його як фактору, що визначає особливості розвитку соціуму.

Мета статті – узагальнити тенденції розвитку соціальних ризиків у сучасному суспільстві та визначити особливості державного управління щодо мінімізації їх негативних наслідків.

Виклад основного матеріалу.

У сучасному світі рівень освоєння знань стає показником суспільного розвитку. Їх дефіцит або неефективність використання традиційно розцінювалися як пусковий механізм виникнення соціальних небезпек.

Одним із перших дослідників, які визначили саме суспільство знання як джерело ризику, став німецький філософ У. Бек. Згідно з його уявленнями, індустріальне суспільство епохи постмодернізму і є «суспільство ризику» [7].

Зазвичай в людській свідомості ризик отожднюється з небезпекою. Н. Луман пропонує наступне розмежування цих понять: «При зіткненні з небезпеками, як і з ризиками, мова йде про можливий майбутній збиток, виникнення якого в даний час невизначено або неймовірно. При небезпеці причиною виникнення збитків є навколишнє середовище, а при ризику – як наслідок власної діяльності або бездіяльності» [10]. Таким чином, природна катастрофа спричиняє лише загрозу, ризик виникає внаслідок рішення, щодо запобігання або не запобігання цій небезпеці. Отже, ризик можна охарактеризувати як подію, що виникає в наслідок прийняття певного рішення і передбачає відповідальність за нього.

Звичайно, ризики не виникли в новітній час. Це поняття, на думку істориків, пов'язане з лихварською діяльністю: позичковий відсоток брався як компенсація в разі неповернення даної у борг суми. Страхування цінних товарів повинно було враховувати можливі втрати через небезпеки мореплавання і торгівлі в далеких країнах і мінімізувати можливі збитки. Як зауважив У. Бек, тоді поняття «ризик» мало відтінок мужності, пригоди, а не можливого самознищення життя на Землі через стрімкий розвиток в процесі модернізації продуктивних сил [8]. Прийдешні ризики (сьогоднішні переживання) визначаються не минулим, а майбутнім – руйнуваннями, які ще не відбулися, але вже усвідомлені.

Колишні ризики були пов'язані з індивідуальним прийняттям рішення і відрізнялися часовим результатом. Ризики сучасного промислово розвиненого соціуму стають колективними через характер виробництва і спільності життя.

Саме поняття «суспільство ризику» використано для відокремлення від раніше існуючих в суспільстві саме сучасних технологій, в яких сьогоднішні небезпеки беруть початок від дій і рішень, і тому виражаються у вигляді ризиків. Традиційно вважалося, що соціальні ризики проявляються в ситуаціях, які мають соціальний характер, тобто не є наслідком причин, обумовлених природними процесами або біологічною природою людини. В даний час навіть природні катастрофи змінили свій характер, і їх наслідки є результатом людської діяльності: робота промислових об'єктів; нездатність людей управляти елементами створюваних

ними систем; передчасність широкого використання недостатньо перевірених технологій і продукції; недостатня пильність, неусвідомленість, а часом, і нерозумність. У Всесвітній доповіді ЮНЕСКО визначається, що створювані самим суспільством знання «можуть проявлятися у вигляді великих техногенних аварій, збоїв в роботі великих систем, тероризмі, деградації інформації і мультимедійного середовища, невизначеності майбутнього людини або людства, сумнівів щодо майбутнього планети» [2].

Як вважав М. Маклюен, навіть сам спосіб передачі знань здатний спотворити їх зміст і створити загрозу для індивіда і суспільства в цілому [9]. Ф. Уебстер виділяв ще один істотний ризик – нездатність впоратися з величезними обсягами інформації [5]. Якщо розглядати знання як передумову соціальної дії і виходити з його відносної повноти (може бути застосовано лише до конкретних обставин в умовах невизначеності наслідків), то ризик, що передбачає необхідність здійснення вибору в умовах неповної інформації, стає його логічним наслідком і невід'ємною характеристикою. Таким чином, ризик є складовим компонентом суспільства знання, його зворотним боком.

У 2005 році ЮНЕСКО у Всесвітній доповіді проголосила ідею переходу від інформаційного суспільства до суспільства знань. На думку розробників документа, цей перехід необхідний для подолання негативних наслідків інформаційного суспільства, основними з яких визнані надмірна техніфікація, що загрожує уніфікацією соціуму, і зростання соціальної роз'єднаності як на національному, так і на міжнародному рівні. Отже, з точки зору здійснення ефективного державно-управлінського процесу, постає завдання з'ясувати у чому принципові особливості несформованого соціального конструкту і яке його співвідношення з проблематикою ризику [2].

Якщо відволіктися від нюансів безлічі відомих теорій інформаційного суспільства, можна виявити властивий всім їм загальний компонент – зростаюча роль інформації і знання, поняття яких практично ототожнюються в рамках даних концепцій [1]. В даний час є очевидною потреба в диференціації цих категорій. Під знанням розуміється особливий продукт когнітивної діяльності людини, який передбачає осмисленість, наявність мети і ціннісно-особистісного компонента, системність, апробованість практикою. Сучасному суспільству, як інформаційному, притаманне не створення інтелектуального продукту, а розповсюдження відомостей про нього за допомогою друкованих

видань, телебачення, а тепер і мережі Інтернет. Отже, рівень інформованості сучасної людини визначається не обсягом знань, а її участю в усе більшій кількості комунікацій. У глобальній мережі Інтернет колосально зростають можливості здійснення комунікацій, але це не призводить до автоматичного продукування нового знання.

Інформацію, таким чином, можна розглядати лише як натяк на аносоване певним чином знання. Всесвітня доповідь ЮНЕСКО «До суспільств знання», застерігаючи від переоцінки значення інформаційних обмінів, констатує: «Інформація – інструмент знання, сама по собі вона знанням не є» [2]. Чітке розмежування знання і інформації проводить Г. Бехманн: знання створює здатність дії (знання – передумова дії), в той час як інформація є знанням, обробленим для цілей використання [6]. Крім того, неструктурованість, суперечливість, фрагментарність перманентного інформаційного потоку, тиснучого на свідомість людей, сприяють формуванню настільки ж суперечливої і фрагментарної картини світу, негативно впливають як на індивідуальну, так і на суспільну свідомість. Отже, суспільство знань можна розглядати як певну, більш досконалу, стадію в розвитку інформаційного суспільства, яка знаходиться зараз в процесі становлення.

Слід також зазначити, що наука традиційно продукувала небезпеки, але раніше наукоємні технології не ініціювали таких масштабних ризиків, які виникли з тенденцією до глобалізації. Крім того, цілком очевидно, що сучасні ризики – це не властивість техніки, а результат поведінкової діяльності (непродуманих, безвідповідальних, а часом, і безграмотних дій одних і безконтрольності інших), в силу чого вони, перш за все, соціальні.

Сучасні соціальні ризики демонструють певну парадоксальність у порівнянні з тими, що мали місце ще декілька десятиліть тому, що проявляється у наступному:

- в складному і взаємозалежному світі вони не обмежені часовими, просторовими і національно-територіальними межами: наслідки чорнобильської катастрофи досі відчувають не тільки жителі колишнього Радянського Союзу, широкі масштаби і довгостроковий збиток аварії на атомній станції у Фукусімі, викликані землетрусом в березні 2011 р., ще до кінця не оцінені;

- часто точне визначення причин появи соціально значущих проблем не завжди можливе, оскільки їх поява визначається багатофакторною нелінійною взаємодією;

- соціальні ризики стають дещо абстракт-

ними: їх не завжди можливо відчутти безпосередньо і самостійно перевірити, інформація про них поширюється через ЗМІ, що використовують дані відповідних наук;

- сучасні ризики реальні і одночасно нереальні: крім уже існуючих руйнувань, ризики, очікувані в майбутньому, здатні зробити безглуздими всі наступні дії;

- спроби посилити заходи безпеки не дають очікуваного ефекту, оскільки посилення компонента безпеки збільшує складність системи в цілому і тим самим робить її більш вразливою, а витрати на запобігання можливого збитку можуть перевищити вартість самого виробництва;

- оскільки науковим знанням властива деяка неповнота, розвиток наукових досліджень веде, з одного боку, до усвідомлення ненадійності наукових знань, а з іншого – до одночасного зростання невизначеності (як пояснюється в доповіді ЮНЕСКО «До суспільства знання», в суспільстві присутні різні форми знання і культури, здатні вплинути на сучасний науково-технічний процес [2]).

Для подолання цих та інших суперечностей необхідно розширення дослідницьких можливостей і самих знань, перш за все в напрямку наукового обґрунтування впливу держави на запобігання соціальних ризиків або мінімізацію їх негативних наслідків. На думку У. Бека, констатація ризиків – це ще не визнаний, нерозв'язаний симбіоз природних і гуманітарних наук, повсякденної раціональності і раціональності експертів, інтересу і факту [8]. Якщо завчасно не усунути або хоча б не пом'якшити ризики, тобто не прорахувати їх, в майбутньому можна просто не встигнути усунути їх небезпечні прояви.

Сучасні соціальні ризики мають здатність до трансформування в інші види невизначеностей. Так, набувають особливої гостроти техніко-екологічні ризики, здатні посилити класові суперечності, оскільки верстви населення, що володіють більш значними фінансовими доходами здатні до певної міри убезпечити себе. Концентрація ризиків у середовищі бідного населення збільшує ймовірність загострення соціально-економічних, а згодом – і політичних наслідків, причому не тільки в національному, а й міжнародному масштабі [3]. Тому суспільство знання здатне не просто акумулювати ризики, але викликати по-справжньому вибухонебезпечні ситуації.

Соціальний ризик, як і будь-яке явище, може бути розглянутий як процес, що протікає в часі. Однак динаміка ризику надзвичайно складна, і виокремлення стадій його розвитку є досить

умовним. Тим не менш, першою фазою розвитку соціального ризику є виникнення в надрах суспільства умов, здатних за певних обставин призвести соціальну систему до кризи і навіть руйнування. Такий стан досліджуваного явища можна визначити як потенційну фазу розвитку соціального ризику.

Розгляд стадії потенційного ризику є вкрай необхідним для більш комплексного і цілеспрямованого підходу до питання мінімізації можливостей соціальної кризи, зниження її небезпечних наслідків, запобігання з боку держави втрати управління, системного колапсу.

Ризик на цій стадії має максимально можливий потенціал небезпеки для системи або її елементів. Потенційний ризик включає в себе виникнення об'єктивної проблемної ситуації, усвідомлення суб'єктами (суб'єктом) взаємодії її критичного характеру, дія (бездіяльність) сторін щодо запобігання її подальшому розвитку, перехід потенційного ризику в нову стадію – реальний ризик – або (у випадку успішних дій щодо запобігання) ослаблення або навіть зняття протиріччя (зникнення ризику).

У початковий період розвитку соціального ризику намічаються ознаки можливого конфлікту сторін, але відкритого ризику ще немає. Оскільки протиріччя ще не усвідомлено, цю ситуацію називають проблемною. Вона є результатом дії переважно об'єктивних причин [4]. Це латентний (прихований) стан, коли поступове нарощування, посилення протиріччя проokuє можливість виникнення потенційного ризику. Основною рисою даної стадії є соціальна напруженість, яка вимагає ефективних запобіжних дій з боку держави.

Можна виділити декілька ознак, властивих соціальній напруженості:

- наявність психічно-емоційного збудження в суспільстві;
- зростання невдоволення станом справ у різних сферах життя суспільства;
- втрата довіри до владних структур, роботодавців тощо.

Як правило, напруженість залишається нереалізованою і не знаходить форм для своєї реалізації. Суспільство, не усвідомлюючи в повній мірі можливих наслідків виникаючих протиріччя, продовжує їх нарощувати і посилювати. Такий стан може зберігатися тривалий час, від декількох днів до кількох років. Тут можливі два шляхи подальшого розвитку потенційного ризику. Найприйнятнішим з них є мирний, безконфліктний шлях розв'язання проблеми. В цьому випадку напру-

женість ліквідується, і можливість виникнення реального ризику зникає сама собою. В іншому випадку створюються умови для загострення протистояння між соціальними суб'єктами, для перетворення потенційного ризику в ризик реальний.

Ослаблення і зняття соціальної напруженості починається з усвідомлення причин виникнення ризику. Воно може бути правильним і спотвореним. Викривлене сприйняття, в свою чергу, може мати різноманітні наслідки:

- занижена оцінка ризикової ситуації продукує тенденцію до збільшення реального ризику;
- перебільшена оцінка потенційного ризику може спричинити стримування розвитку реального ризику.

Правильне осмислення протиріччя на стадії потенційного ризику дозволяє вжити необхідних державних заходів для їх врегулювання (зняття напруженості) до початку переходу потенційного ризику в ризик реальний. Якщо протиріччя на початковій стадії вирішити не вдається, соціальна напруженість зростає. В цьому випадку рано чи пізно формується і проявляється реальний ризик.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Отже, сучасні ризики, в складній структурі яких переплітається природне і соціальне, об'єктивне і суб'єктивне, сьогодення і майбутнє, економічне і політичне, інтегровані в структуру «суспільства знання» і породжуються ним. Якщо в індустріальному суспільстві технології, засновані на принципах наукової раціональності, виконували завдання забезпечення безпеки, то на сучасній постіндустріальній стадії суспільного розвитку наукомісткі технології перестали гарантувати захищеність. Сучасна раціональна діяльність, зважаючи на складний нелінійний характер взаємодії технічного і соціального компонентів, автоматично включає в себе елемент ризику і передбачає безліч відносин із невизначеним результатом, що обумовлює посилення управлінського впливу з боку держави.

Таким чином, модернізація суспільства неухильно призводить до зростання кількості його складових елементів, все більшого розмаїття їх взаємозв'язків. Як результат змінюється якісна і кількісна природа наслідків цього процесу: збільшується вірогідність виникнення нових форм соціальних протиріччя, зростають масштаби потенційних соціальних катаклізмів. Така ситуація вимагає кардинальних змін системи державного управління в частині формування відповідних механізмів для запобігання та мінімізації наслідків нових видів соціальних ризиків.

Проблема аналізу соціальних ризиків на початковому етапі прийняття державно-управлінських рішень, пошук шляхів їх мінімізації обумовлює необхідність розгляду етапів розвитку соціального ризику, виявлення тієї його стадії, на якій ризик найбільш керований, здатний до зменшення, ізоляції та навіть цілковитого попередження.

Незважаючи на збереження форм традиційного світоглядного сприйняття реальності, що дають захист від раціональної ненадійності (інтуїція, релігійне і буденне знання), для мінімізації значного потенціалу внутрішньої дестабілізації суспільства знання дослідження ризиків має стати сучасним дослідницьким напрямком державно-управлінської науки.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Осауленко О. Г. Інформаційне забезпечення державного та регіонального соціального управління: монографія / О. Г. Осауленко, О. Ф. Новікова, Н. С. Власенко, І. В. Калачова та ін. // НАН України. Ін-т економіки пром-сті; Держкомстат України. – Київ; Донецьк, 2004. – 656 с.
2. К обществам знания: Всемирный доклад ЮНЕСКО. Париж: Изд-во ЮНЕСКО, 2005. – 239 с.
3. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ризиків: колективна науково-аналітична монографія / за ред. Е. М. Лібанової. – Київ: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, Держкомстат України, 2010. – 496 с.
4. Новікова О. Ф. Оцінка соціальних ризиків в регіонах України як підстава для прийняття управлінських рішень щодо їх подолання / О. Ф. Новікова. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua>.
5. Узбстер Ф. Теории информационного общества / Ф. Узбстер. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 400 с.
6. Bechmann G. The Social Integration of Science. Institutional and Epistemological Aspects of the Transformation of Knowledge in Modern Society. Berlin: edition sigma / G. Bechmann, V. Gorokhov, N. Stehr. – 2009. Reihe: Gesellschaft - Technik - Umwelt, Neue Folge 12.
7. Beck U. World at Risk / U. Beck. – Cambridge: Polity Press, 2010. – 310 p.
8. Beck U. Power in the Global Age / U. Beck. – Cambridge: Polity Press, 2007. – 452 p.
9. Levinson P. Digital McLuhan: A Guide to the Information Millennium / P. Levinson. – N.Y.: Routledge, 1999. – 240 p.
10. Luhmann N. Soziologie des Risikos / N. Luhmann. – Berlin; New York: Walter de Gruyter, 1991.

REFERENCES

1. Osaulenko, O.H., Novikova, O.F., Vlasenko, N.S., & Kalachova, I.V. (2004). *Informatsiyne zabezpechennya derzhavnoho ta rehionalnoho sotsialnoho upravlinnya [Information provision of state and regional social management: monograph]*. Kyiv; Donetsk: Derzhkomstat Ukrainy [in Ukrainian].
2. *K obshchestvam znaniya: Vsemirnyy doklad YUNESKO [Knowledge Societies: UNESCO World Report]*. (2005). Parizh: Izd-vo YUNESKO [in Russian].
3. Libanovoyi, E.M. (Eds.). (2010). *Lyudskyy rozvytok v Ukrayini: minimizatsiya sotsial'nykh ryzykiv [Human Development in Ukraine: Minimizing Social Risks]*. Kyiv: Derzhkomstat Ukrainy [in Ukrainian].
4. Novikova, O.F. *Otsinka sotsial'nykh ryzykiv v rehionakh Ukrayiny yak pidstava dlya pryynyattya upravlinskykh rishen shchodo yikh podolannya [Assessment of social risks in the regions of Ukraine as the basis for making management decisions on their overcoming]*. Retrieved from: <http://old.niss.gov.ua> [in Ukrainian].
5. Uebster, F. (2004). *Teorii informatsionnogo obshchestva [Theories of the Information Society]*. Moscow: Aspekt Press [in Russian].
6. Bechmann, G., Gorokhov, V., & Stehr, N. (2009). *The Social Integration of Science. Institutional and Epistemological Aspects of the Transformation of Knowledge in Modern Society*. Berlin: edition sigma.
7. Beck, U. (2010). *World at Risk*. Cambridge: Polity Press.
8. Beck, U. (2007). *Power in the Global Age*. Cambridge: Polity Press.
9. Levinson, P. (1999). *Digital McLuhan: A Guide to the Information Millennium*. N.Y.: Routledge
10. Luhmann, N. (1991). *Soziologie des Risikos*. Berlin; New York: Walter de Gruyter.

Євтухов Олександр Володимирович

Аспірант

Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Yevtukhov Oleksandr

Post-graduate student

Kharkiv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration attached to the Office of the President of Ukraine

Email: general.kbuara.kharkov@gmail.com

Цитування: Євтухов О. В. Тенденції розвитку соціальних ризиків у сучасному суспільстві: державно-управлінський аспект / О. В. Євтухов // Аспекти публічного управління. – 2018. – Т. 6. – № 6-7. – С. 24-30.

Citation: Yevtukhov, O.V. (2018). *Tendentsii rozvytku sotsialnykh ryzykiv u suchasnomu suspilstvi: derzhavno-upravlinskyi aspekt [Trends in the development of social risks in modern society: the state-management aspect]*. *Public administration aspects*, 6 (6-7), 24-30.

Стаття надійшла / Article arrived: 28.05.2018

Схвалено до друку / Accepted: 12.06.2018